

АННА МАКСИМЕНКО,

кандидат соціологічних наук, старший науковий співробітник, сектор транскордонного співробітництва, Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України» (79026, Львів, вул. Козельницька, 4)

ANNA MAKSYMENKO,

PhD in Sociology, Senior Research Fellow at the Sector of Cross-Border Cooperation, Dolishnyi Institute of Regional Research, NAS of Ukraine (4, Kozelnytska St., Lviv, 79026)

annusja@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4014-6501>

SCOPUS ID: 58159716100

МАРКІЯН ДАЦИШИН,

кандидат економічних наук, доцент, виконувач обов'язків завідувача кафедри маркетингу та аналітичної економіки, Львівський інститут менеджменту (79029, Львів, вул. Ліська, 16)

MARKIIAN DATSYSHYN,

PhD in Economics, Associate Professor, Acting Head of the Department of Marketing and Analytical Economics, Lviv Institute of Management (16, Liska St., Lviv, 79029)

mada77@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0000-9384-6280>

Динаміка громадської думки за умов передвоєнної напруженості та воєнного стану: приклад громади

Вступ

У період воєнного стану та загальносуспільної невизначеності особливої ваги набуває вивчення динаміки громадської думки. Це не лише слугує індикатором поточних настроїв населення щодо безпекових загроз, суспільно-політичних процесів та рівня довіри до інституцій, а й дає змогу оцінити потенціал соціальної згуртованості, стійкості та готовності до майбутніх змін.

Цитування: Максименко, А., Дацишин, М. (2025). Динаміка громадської думки за умов передвоєнної напруженості та воєнного стану: приклад громади. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, 154–174, <https://doi.org/10.15407/sociology2025.03.154>.

Моніторинг громадської думки також надає доповняльні до економічних та бюджетних показників дані в оцінюванні результатів адміністративно-територіальної реформи та децентралізації влади, яка завершилася напередодні повномасштабної війни.

Особливо цінними є дослідження, зосереджені на локальному рівні, оскільки вони допомагають виявити як спільні з національним контекстом тенденції, так і специфіку суб'єктивних настроїв мешканців з приводу діяльності місцевої влади та задоволеності її роботою й наданими публічними послугами, а також щодо готовності громадян до участі в управлінських процесах. Особливої актуальності моніторинг громадської думки на локальному рівні набуває за умов воєнного стану. Послідовне проведення хвиль опитування дає змогу відстежувати динаміку суб'єктивних оцінок населення та забезпечує місцеву владу інформацією для оперативного реагування на нові виклики.

Мета та теоретичні основи дослідження

З початку запровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні та децентралізації влади з'явилися численні публікації, присвячені різним аспектам функціонування та соціально-економічного розвитку територіальних громад. Низка публікацій присвячена фінансовим детермінантам, інструментам бюджетної політики у розвитку громад (Сторонянська, Пелехатий, 2014; Лисяк та ін., 2020; Возняк та ін., 2022). Проблеми прийняття та адаптації ВПО у громадах відображено у працях (Балакірева та ін., 2016; Коваліско, Бубняк, 2022; Кравчук, 2023; Рошик та ін., 2024; Шапошникова, Пристай, 2024). Є також розвідки, присвячені проблематиці соціальної взаємодії місцевої влади та мешканців громад, залученості населення у життя громади загалом та в умовах дії воєнного стану зокрема (Дейнеко, 2021; Бородіна та ін., 2021; Бойко, Кулик, 2020; Сорокіна, 2024).

На прикладі аналізу даних якісного соціологічного дослідження, реалізованого в межах міжнародного науково-дослідницького проекту Акомодация регіонального різноманіття в Україні (ARDU) продемонстровано значущість функціонування механізмів реципрокності на рівні вертикально-горизонтальних взаємодій (між місцевою владою та мешканцями), «збоїв» в яких впливають на зміни сценаріїв об'єднання, зумовлюють відтермінування цього процесу та виникнення конфліктних ситуацій. Порушення принципу реципрокності може виникати і на етапі проведення громадських слухань, коли низький рівень громадської активності місцевих мешканців унеможлиблює реалізацію процедури об'єднання (див.: Дейнеко, 2021: с. 18).

У публікації О. Бородіної, І. Прокопи та О. Фраєра запропоновано та обраховано індекси залученості жителів кожного поселення до розвитку економічної, соціальної та громадсько-політичної сфер на прикладі Локачинської територіальної громади. Також обраховано інтегральний індекс інклюзивності населених пунктів громади. Низький індекс економічної інклюзії більшості сільських спільнот громади є виявом такої проблеми, як недостатнє використання виробничого потенціалу села в інтересах місцевих жителів. Дещо вищі

його значення в окремих селах зумовлені більшою кількістю суб'єктів господарювання, зайнятістю більшої частини жителів у несільськогосподарських галузях, доходами домогосподарств від трудової міграції їхніх членів (Бородіна та ін., 2021: сс. 92, 94).

У дослідженні особливостей комунікації лідерів органів самоорганізації населення (ОСН) з мешканцями громади на прикладі міст Запоріжжя та Маріуполя автори дійшли висновку, що одним із ключових чинників у комунікації між лідерами ОСН і мешканцями територіальної громади є рівень довіри. Констатовано низький рівень залученості у роботі ОСН і — як результат — більше ніж половина голів органів самоорганізації населення визначили такий стан речей як критичний, оскільки вважають, що неможливо покращити умови проживання місцевих жителів без їхньої участі (Бойко, Кулик, 2020: с. 33).

За результатами фокус-груп серед мешканців прифронтового міста (м. Запоріжжя) виявлено, що жителі громади доволі низько оцінюють діяльність міської влади щодо розв'язання проблем міста. Водночас вони висловлюють готовність підтримати зовнішні ініціативи, але не особисто бути ініціаторами змін. Загалом увиразнилася вікова диференціація у поглядах представників різних груп на соціальну взаємодію місцевої влади та громади за умов чинного воєнного стану (Сорокіна, 2024: с. 32).

О. Бурова та Д. Гломозда здійснили комплексний аналіз задоволеності громадян місцевим самоврядуванням за умов війни. Автори дійшли висновку, що існують регіональні відмінності у рівні задоволеності роботою місцевої влади в Україні; водночас вік є більш важливим показником у формуванні рівня задоволеності, ніж стать. Загалом за результатами як кількісних, так і якісних досліджень констатовано середній рівень задоволеності роботою місцевої влади з певними позитивними зрушеннями у сфері безпеки та соціально-економічного розвитку. Однак ключовими проблемами залишаються корупція, нераціональне використання коштів та відсутність залучення громадян до процесів ухвалення рішень на місцевому рівні (Бурова, Гломозда, 2024: сс. 292, 294, 300–301).

Нещодавні дослідження присвячені аналізу стійкості громад. Зокрема у праці (Притула та ін., 2024) проаналізовано стійкість територіальних громад у транскордонному просторі Україна–ЄС. Автори дійшли висновку, що теза про те, що менш економічно розвинені громади є менш стійкими, залишається суперечливою. Досвід функціонування українських громад під час пандемії COVID-19 та за умов воєнного стану засвідчив, що матеріальні активи громади не є вирішальними в забезпеченні їхнього розвитку. Насамперед самоорганізація мешканців та високий рівень довіри є тими чинниками, що посилюють соціальну згуртованість, уможливають безпеку функціонування громади та дають змогу оперативно реагувати на вимоги воєнного стану.

Загалом не тільки матеріальні, але й нематеріальні активи впливають на здатність громад впоратися із загрозами для інституційної стабільності. Обмін інформацією та передовим досвідом між громадами через інституціалізовані та чинні угоди про співпрацю корелювали із їхньою підготовленістю до вторгнення та стійкістю до потрясінь війни. Також автори наголошують на позитивному ефекті децентралізації. Адже автономія та відповідальність за ухвалення

рішень на місцевому рівні зробили громади більш гнучкими у співпраці одна з одною, а також у залученні підтримки ззовні, зокрема від міжнародних партнерів та донорських організацій (Rabinovych, Brik, Darkovich et al., 2024: p. 1136).

Наявні наукові доробки вітчизняних вчених окреслюють точкові оцінки різних аспектів функціонування громад. Однак бракує публікацій, які б комплексно та систематично моніторили показники на рівні локальної спільноти й давали оцінку цих змін у динаміці.

Метою статті є окреслення динаміки змін суб'єктивних настроїв мешканців щодо сприйняття власної локальної спільноти, поточного стану справ та майбутніх очікувань на прикладі Пирятинської територіальної громади (Полтавська область).

Для досягнення поставленої мети слід реалізувати такі завдання:

- схарактеризувати громаду;
- виявити суб'єктивні оцінки мешканців про свою громаду;
- проаналізувати у динаміці громадську думку щодо оцінки поточного стану справ у громаді та країні загалом;
- дослідити сподівання мешканців щодо майбутніх змін та з'ясувати мотиви їхнього оптимізму чи песимізму.

Методологія дослідження

У Пирятинській міській територіальній громаді було проведено чотири хвили опитувань. Для кожної хвили розраховували репрезентативну вибірку для населення громади віком від 15 років за критерієм статі та віку. Теоретична похибка не перевищувала $\pm 4,5\%$ для кожної хвили опитування. Збирання інформації здійснено шляхом опитування face-to-face.

У результаті проведено 4 хвили: 1-ша — лютий 2022 року ($N = 530$); 2-га — травень 2023 року ($N = 523$); 3-тя — лютий 2024 року ($N = 502$); 4-та — листопад 2024 року ($N = 503$).

Польові роботи 1-ї хвили опитування були завершені до 24 лютого 2022 року (повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну). У 2–4-й хвилях опитування до вибірки не включали місцевих жителів, які виїхали за кордон чи в інші громади через військові дії, а також внутрішньо переміщених осіб.

Для кожної хвили після завершення опитування розраховували статистичні ваги, які відновлювали співвідношення за статтю та віком. Відтак вибіркова сукупність відтворює статеві-вікову структуру населення громади віком від 15 років.

Опитування здійснювалися у рамках проекту «Розбудова ланцюжків доданої вартості у молочному та ягідному кластерах Пирятинської громади для розширення економічних можливостей молоді і сільських жителів та еко-орієнтованого зростання» (докл. див.: Розбудова, 2022–2024), фінансованого Європейським Союзом і реалізованого Пирятинською міською радою та ГО «Інститут громадянського суспільства».

Аналіз даних соціологічних опитувань у Пирятинській громаді здійснено авторами статті із використанням засобу SPSS. Для аналізу масивів даних використано описові статистики (одновимірні та двовимірні розподіли), χ^2 - критерій Пірсона, графічний метод.

Використано також (як вторинну інформацію) соціологічні дані низки загальнонаціональних опитувань. Соціологічна група «Рейтинг»: $N = 2000$; вік респондентів від 18 років в усіх областях України, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу; вибірка репрезентативна за віком, статтю і типом поселення; метод опитування САТІ; теоретична похибка вибірки не перевищує 2,2%; термін проведення: 12–13 лютого 2022 року (Соціологічна група «Рейтинг», 2022). Соціологічна група «Рейтинг»: $N = 1000$; вік респондентів від 18 років в усіх областях України, крім тимчасово окупованих територій, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний або інтернет зв'язок; вибірка випадкова, репрезентативна за віком, статтю і типом поселення; метод опитування САТІ; теоретична похибка вибірки не перевищує 3,1%; термін проведення 6–7 лютого 2023 року (Соціологічна група «Рейтинг», 2023). Соціологічна група «Рейтинг»: $N = 1000$; вік респондентів від 18 років в усіх областях України, крім тимчасово окупованих територій, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний або інтернет зв'язок; вибірка репрезентативна за віком, статтю і типом поселення; метод опитування САТІ, теоретична похибка вибірки не перевищує 3,1%; термін проведення 10–11 лютого 2024 року (Соціологічна група «Рейтинг», 2024). Соціологічна служба Центру Разумкова: $N = 2016$; вік респондентів від 18 років; лише в областях, контрольованих урядом України й тих, де не тривають бойові дії; вибірка багатоступенева, стратифікована за віком (від 18 років), статтю, типом поселення; метод опитування face-to-face; теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%; термін проведення: 6–12 червня 2024 року (Центр Разумкова, 2024).

Пирятинська міська територіальна громада: коротка характеристика

Пирятинська міська територіальна громада (далі — Пирятинська ТГ) активно долучилася до реформи місцевого самоврядування. У серпні 2015-го на добровільних засадах об'єдналися Пирятинська міська рада та Олександрівська сільрада. Остаточна громада була сформована відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 721-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Полтавської області» (Про визначення, 2020) і станом на зараз налічує 17 старостинських округів із адміністративним центром громади у м. Пирятин.

Пирятинська ТГ розташована на межі трьох областей (Київської, Черкаської, Чернігівської). Від адміністративного центру громади до м. Полтави — 190 км, до м. Київ — 160 км, м. Черкаси — 187 км, м. Чернігів — 200 км. Через громаду проходить міжнародний шлях (М-03).

Станом на 1.01.2022 року чисельність населення громади становила 29,7 тис. осіб, з них 51% проживали у м. Пирятин, на інші населені пункти припало 49%

мешканців. За даними Пириятинської міської ради, станом на 01.04.2025 року населення громади становило 28,7 тис. осіб.

Через близькість до столиці частина місцевих жителів (від двох з половиною до трьох тисяч) до повномасштабного вторгнення щодня їздили на роботу до Києва. При цьому у громаді працює кілька великих підприємств, зокрема ТОВ «Пириятинський сирзавод», ТОВ «Пириятинський делікатес», ТОВ «ПКЗ-Агро», ТОВ «Леляківське», на яких працевлаштована значна частина місцевих жителів.

На початку повномасштабного вторгнення наземне просування ворога з півночі (з боку Чернігівської області) зупинилося практично на межі Пириятинської громади. Хоча безпосередньо на території громади не відбувалися бойові дії, але місцеві об'єкти та інфраструктура зазнали руйнувань внаслідок повітряних атак. Громада знаходиться на трасі Київ–Харків, якою у перші тижні повномасштабного вторгнення рухався значний потік вимушених переселенців з Харківської, Сумської, Донецької та Луганської областей. Пириятин фактично був першим відносно спокійним містом на їхньому шляху, яке забезпечило тимчасовий прихисток і перепочинок для понад 10 тис. ВПО. Станом на початок 2025 року у громаді продовжує перебувати 3,8 тис. переселенців.

Індекс податкоспроможності громади у 2021–2023 роках був на рівні 0,9, а у 2024-му зріс до 1,0 (середній індекс для громад Полтавської області також зріс з 0,9 до 1,2 у 2024 році). Пириятинська територіальна громада належить до групи громад Полтавської області із високим рівнем фінансової спроможності (Полтавська ОВА, 2023).

Упродовж 2022–2024 років бюджет Пириятинської міської територіальної громади демонстрував поступове зростання: 2022 рік — 363,7 млн грн; 2023 рік — 412,3 млн грн (+13,3%); 2024 рік — 453,5 млн грн (+10%). Головне джерело доходів (понад 70%) становлять податкові надходження (передусім — ПДФО).

Громада в суб'єктивних оцінках мешканців

Процес утворення громад у рамках адміністративно-територіальної реформи в Україні базувався на принципі добровільного об'єднання. Однак процес утворення нових територіальних одиниць базового рівня не відбувався рівно і послідовно. Численні дискусії стосувалися критеріїв спроможності територіальних громад. У самих громадах ускладнювалася комунікація між владою та мешканцями, між мешканцями різних населених пунктів щодо процесу об'єднання. Врешті-решт Кабінетом Міністрів України було затверджено перспективні плани областей та остаточно сформовано межі громад. У нових адміністративних одиниць розпочалося формування нових центрально-периферійних взаємодій. У цьому контексті важливим є питання соціально-психологічного клімату в громаді, одним із проявів якого є суб'єктивне сприйняття громади з боку її мешканців.

У нашому дослідженні було поставлено запитання: «Яким із цих тверджень Ви б охарактеризували нашу громаду?», яке передбачало сім альтернатив. Позитивне ставлення до громади відображено у таких твердженнях: «Тут комфортно мені жити», «Тут є можливості для самореалізації», «Я хочу, щоб тут

жили мої діти», «Я рекомендую громаду для проживання своїм знайомим». Негативне сприйняття громади представлено такими твердженнями: «Я змушений / змушена тут жити», «Тут немає перспектив для розвитку», «Я хочу виїхати звідси за першої можливості».

Баланс оцінок щодо сприйняття громади характеризується позитивним зрушенням у 3-й та 4-й хвилях опитування (2024) порівняно з 1-ю хвилею (2022). Серед позитивних тверджень третина відповідей усіх хвиль припадала на варіант «Тут комфортно мені жити». Серед негативних оцінок усіх хвиль опитувань від 19% до 34% виборів припадали на два варіанти: «Тут немає перспектив для розвитку» і «Я змушений / змушена тут жити» (див. рис. 1).

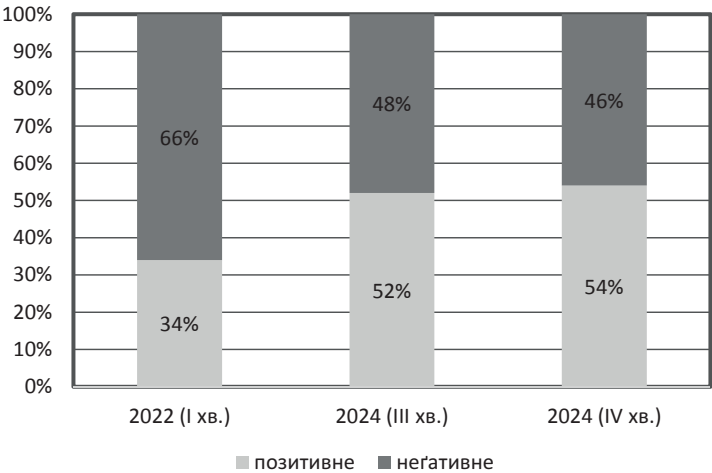

Рис. 1. Суб’єктивні оцінки громади, %.
Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Водночас суттєвих відмінностей у сприйнятті громади серед респондентів 3-ї та 4-ї хвиль опитування 2024 року не спостерігалось.

За критерієм χ^2 Пірсона не виявлено значимого переважання у суб’єктивних оцінках громади за статтю ($\chi^2 = 0,362, df = 1, p = 0,547$) та віком респондентів ($\chi^2 = 1,759, df = 2, p = 0,415$) у 1-й (2022) та 3-й (2024) хвилях опитування за статтю ($\chi^2 = 3,625, df = 1, p = 0,057$) та віком ($\chi^2 = 0,966, df = 2, p = 0,617$).

У 4-й хвилі опитування (2024) відбулися зрушення у сприйнятті громади за статтю ($\chi^2 = 5,985, df = 1, p < 0,05$), але не за віком ($\chi^2 = 4,199, df = 2, p = 0,123$).

Позитивне зрушення відбулося за рахунок збільшення частки жінок, які позитивно характеризують громаду: 34,7% у 2022-му проти 59,4% у 2024 році (4-та хвиля). Можемо припустити, що зміни в оцінках жінок стали наслідком того, що жінки адаптувалися до життя за умов воєнного стану; частина з них, які виїхали на початку війни, повернулися до громади; окрім того, жінки виявилися більш оптимістичними порівняно з чоловіками, що, зокрема, підтверджують відповіді на запитання про очікувані зміни у громаді. Також жінки є більш емоційними, а отже, коли на початку 2022 року ситуація у країні була напруженою, коли у суспільному просторі обговорювали можливий військовий наступ рф,

жінки могли давали більш негативні оцінки, в тому числі й у характеристиці своєї громади.

Доречно простежити динаміку зміни суб'єктивних оцінок мешканців про громаду крізь призму поточного стану справ у громаді та очікування змін. Можна припустити, що люди, які мають позитивні установки щодо громади, будуть з більшою ймовірністю вважати, що вектор стану справ у громаді є правильним, та очікувати позитивних змін і надалі.

Оцінка стану справ у громаді та країні загалом

Результати дослідження свідчать про відносно переважання невизначеності («важко сказати») в оцінках загальної ситуації у громаді. Сплеск позитивних оцінок відбувся у 2023-му. Водночас є тенденція до зростання частки тих, хто не визначився, у двох останніх хвилях 2024 року (див. рис. 2).

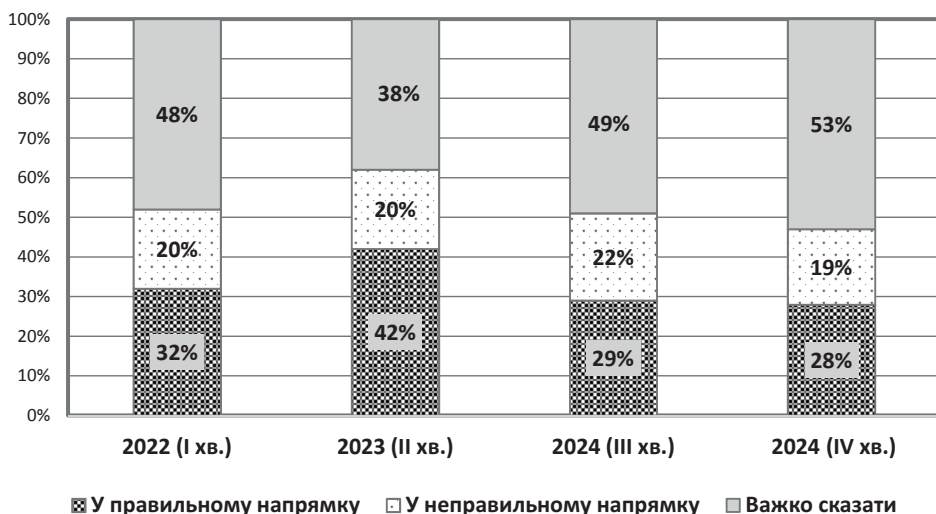

Рис. 2. Оцінка стану справ у Пирятинській громаді, %.

Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Загалом стійких відмінностей в оцінках стану справ у громаді за статтю та віком респондентів не спостерігаємо. Лише у 2-й ($\chi^2 = 10,173$, $df = 4$, $p < 0,05$) та 3-й ($\chi^2 = 10,595$, $df = 4$, $p < 0,05$) хвилях опитувань є залежність між віком та оцінкою стану справ у громаді. Чим молодшими є респонденти, тим частіше вони обирають варіант «у правильному напрямку» щодо стану справ у громаді. У 1-й та 4-й хвилях опитувань такого зв'язку виявлено не було. Своєю чергою, лише у 1-й хвилі опитування жінки частіше, ніж чоловіки, вибирали варіант «важко сказати» ($\chi^2 = 6,533$, $df = 2$, $p < 0,05$). У 2-й, 3-й та 4-й хвилях опитування такого зв'язку не спостерігалось.

У 1-й ($\chi^2 = 107,374$, $df = 2$, $p < 0,001$) та 4-й ($\chi^2 = 64,459$, $df = 2$, $p < 0,001$) хвилях опитування є відмінності в оцінках поточного стану справ між тими, хто позитивно оцінює громаду, і тими, хто дав негативну характеристику. У 1-й та 4-й хвилях опитування респонденти, які позитивно схарактеризувати громаду, ча-

стіше давали позитивну оцінку поточного стану справ у громаді. Ті респонденти, які дали негативну оцінку громаді, у питанні про стан справ частіше обирали варіант «важко сказати».

Є зрушення в оцінках стану справ серед респондентів, які позитивно схарактеризувати громаду у 1-й та 4-й хвилях опитування. Серед них зменшилася частка тих, хто вважає, що справи у громаді йдуть у правильному напрямку, з 61% до 41%. У 4-й хвилі відбулося збільшення частки тих осіб, які не можуть дати ані позитивну, ані негативну оцінку поточному стану справ у громаді. Натомість респонденти, які негативно схарактеризували громаду, у двох хвилях опитування давали однакові оцінки стану справ (див. рис. 3–4).

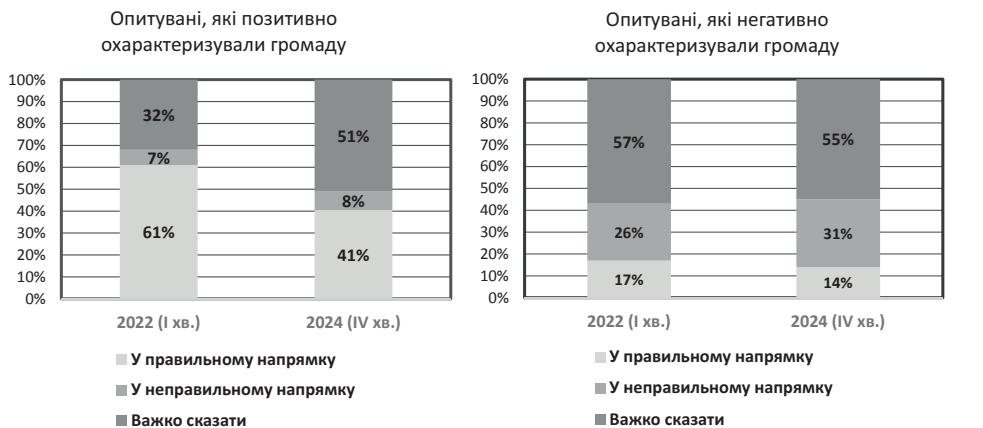

Рис. 3–4. Стан справ у Пирятинській громаді крізь призму суб'єктивних оцінок громади, %. Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Динаміка оцінок стану справ у країні з боку мешканців Пирятинської громади є мінливою. У першій хвилі опитування простежувалася залежність між оцінками ситуації у країні загалом та віком респондентів. Із віком респондентів зростає критичність в оцінках загальної ситуації у країні ($\chi^2 = 12,440$, $df = 4$, $p < 0,05$), а жінки частіше обирають варіант «важко сказати» ($\chi^2 = 21,712$, $df = 2$, $p < 0,001$). У 2-й, 3-й та 4-й хвилях опитування таких залежностей виявлено не було.

Порівняно із результатами загальнонаціональних опитувань, у яких ставилося запитання про поточну ситуацію в країні, респонденти з Пирятинської громади оцінили її більш невизначено. У всіх чотирьох хвилях опитування майже половина респондентів обирали варіант «важко сказати». Частка осіб, які вважали, що країна рухається у правильному напрямку, варіювала від 13% до 39% (див. рис. 5).

За результатами загальнонаціональних опитувань частка осіб, які позитивно оцінювали вектор руху України, становила від 25% до 74%. Максимально позитивна оцінка була зафіксована у лютому 2023 року. Тут варто зробити застереження щодо того, що методології опитувань СГ «Рейтинг» та Центру Разумкова є дещо відмінними. Дані загальнонаціональних опитувань наведено на рисунку 5 з метою показати мінливість громадської думки, виявити загальні

тенденції на локальному й національному рівнях, а не задля прямого порівняння між роками і результатами різних загальнонаціональних опитувань.

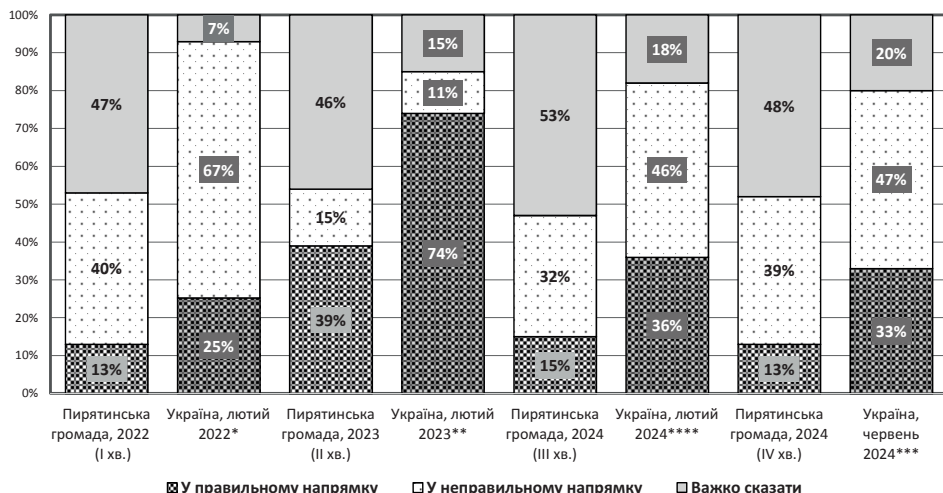

Рис. 5. Оцінка стану справ у країні загалом за даними чотирьох хвиль опитування Пирятинської громади та загальнонаціональних опитувань, %.

Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Примітка: *, **, **** Соціологічна група «Рейтинг»; *** Центр Разумкова.

Проте є спільна тенденція: за результатами опитування у Пирятинській громаді та згідно із загальнонаціональним опитуванням на початку лютого 2022 року значна частка громадян оцінювали стан справ у країні негативно. Однак вже на початку 2023-го як на локальному, так і на національному рівні зафіксовано різке зростання частки осіб, які вважали вектор руху країни правильним.

Позитивні зрушення в оцінках ситуації у країні загалом вже відбувалися та відображалися у громадській думці. За даними соціологічної групи «Рейтинг» можна виокремити три сплески росту частки людей, які вважали, що країна рухається у правильному напрямку: 1) Революція Гідності, 2) переобрання влади у 2019 році, 3) повномасштабне вторгнення рф в Україну (Соціологічна група «Рейтинг», 2023).

Загалом випробування воєнного часу стали рушієм важливих позитивних процесів у трансформації українського суспільства. Так, уявилось посилення соціального оптимізму щодо майбутнього української держави, завершилося утвердження громадянської ідентичності як домінуючої, а також відбулася остаточна переорієнтація геополітичного вектору громадської думки в західному напрямку (Дембіцький, 2023: сс. 42–43).

Згідно з результатами опитування у Пирятинській громаді 2023 року, характерним є також зростання позитивних оцінок загальної ситуації як у громаді, так і в Україні: 39% опитаних вважають, що ситуація у країні розвивалася у правильному напрямку, і 42% опитаних налаштовані аналогічно щодо стану справ у громаді. Як 2022 року, так і за результатами двох хвиль 2024-го критична оцінка загальної ситуації є більш негативною щодо країни в цілому, ніж щодо грома-

ди. Напередодні повномасштабного вторгнення у 2022 році про те, що в Україні справи йдуть кепсько, повідомили 40% опитаних, а те саме стосовно громади — 20%. У 4-й хвилі опитування розподіл негативних оцінок щодо поточного стану справ є аналогічним (39% респондентів вважали, що стан справ в Україні розвивається у неправильному напрямку, 19% оцінювали ситуацію критично на рівні громади). Загалом, за результатами усіх 4-х хвиль опитування оцінки ситуації у громаді є менш негативними, критичними порівняно з оцінками ситуації в Україні загалом.

У всіх хвилях опитувань Пирятинської ТГ від 60,8% до 80,6% тих, хто оцінював вектор руху країни як правильний, вважали вектор руху правильним і для громади. Серед тих, хто не знав, як оцінити вектор руху країни, та обирали варіант «важко сказати», переважна більшість обирали варіант «важко сказати» і в оцінках вектору руху громади (61,4% — 1-ша хв., 47,3% — 2-га хв., 56,5% — 3-тя хв., 66,7% — 4-та хв.). Крім того, серед тих респондентів, хто не визначився з оцінкою вектору руху країни, від 24,6% до 36,1% визнавали правильним те, як ідуть справи на рівні громади. У всіх хвилях для тих респондентів, хто оцінив вектор руху країни як неправильний, думки щодо вектору руху громади розподілилися доволі пропорційно між варіантами: «у неправильному напрямку» (34,0% — 46,8%) та «важко сказати» (38,0% — 45,0%). Наявний зв'язок між оцінками поточного стану справ у країні та громаді. Однак цей зв'язок не є лінійним, за якого оцінюючи ситуацію позитивно чи негативно на рівні країни загалом, респонденти оцінили б її аналогічно позитивно чи негативно і для громади. Можемо припустити, що позитивна оцінка для поточного стану справ у країні є передумовою для позитивної оцінки і стану справ на рівні локальної спільноти. Однак негативна оцінка стану справ на рівні країни не обов'язково пов'язана з негативною оцінкою стану справ на рівні громади.

Очікування щодо майбутніх змін у громаді

За результатами усіх чотирьох хвиль опитування переважають оптимістичні очікування на майбутнє. Водночас у двох останніх хвилях спостерігаємо зменшення частки тих, хто очікує змін на краще у громаді. Частка респондентів, які очікують у громаді змін на гірше, або радше на гірше, ніж на краще, коливалася від 27% у 2022 році до 16% у 4-й хвилі 2024-го (див. рис. 6).

Варто підкреслити, як і з оцінкою поточної ситуації у громаді, спостерігаємо наростання невизначеності в оцінках змін на рівні громади.

За результатами усіх чотирьох хвиль опитування, жінки частіше обирали варіант про позитивні зміни порівняно із чоловіками, які були більш стриманими в оцінках змін у громаді. За віком не було виявлено суттєвих відмінностей в очікуваннях змін у трьох хвилях опитування (1-й, 2-й та 4-й), за винятком 3-ї. У 3-й хвилі простежувалася залежність між віком та очікуваннями змін у громаді. Тобто молодші респонденти частіше обирали варіанти щодо «змін на краще» та «радше на краще, ніж на гірше». Поряд з тим третина респондентів у віковій групі 60 років і старших обрали варіант «важко сказати» ($\chi^2 = 30,374$, $df = 8$, $p < 0,001$).

Рис. 6. Розподіл відповідей на запитання:
«Яких змін загалом у нашій громаді Ви очікуєте
протягом наступних 12 місяців?», %.

Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Примітка: У 1-й хвилі опитування (2022) серед запропонованих альтернатив не було варіанту «важко сказати».

В анкеті також були запитання щодо підстав як для оптимістичних, так і для песимістичних очікувань респондентів. У 2023 році третина опитаних обґрунтовували свої позитивні очікування щодо змін у громаді тим, що відбудуться потрібні реформи у державі, які стимулюватимуть розвиток громад (34%), ще приблизно по чверті відповідей розподілилися між такими варіантами: «у нас достатньо активних мешканців для розвитку громади» (25%), «громада отримує фінансову допомогу від закордонних партнерів України» (22%), «у нас ефективна місцева влада, яка забезпечить відновлення від наслідків війни та розвиток громади» (20%). За результатами 3-ї та 4-ї хвиль опитування спостерігаємо теж домінування двох варіантів, на які припадає третина виборів: «відбудуться потрібні реформи у державі, які стимулюватимуть розвиток громад» (39% та 36% відповідно) та «у нас достатньо активних мешканців для розвитку громади» (31% та 30% відповідно) (див. рис. 7).

Серед тих, хто очікує на негативні зміни або не визначився, у 2023 році половина відповідей припала на варіант: «у нас неефективна місцева влада, яка не може забезпечити розвиток громади» (51%). За результатами двох хвиль 2024 року зростає частка тих, хто пов'язує негативні очікування з неспроможністю на рівні держави провести потрібні реформи, які б стимулювали розвиток громад (34%) (див. рис. 8).

Варто підкреслити, що у всіх трьох хвилях опитування третина респондентів свої очікування як позитивного, так і негативного розвитку справ у громаді пов'язували з реалізацією реформ на рівні держави. У громадській думці фактично є умовне переважання ролі зовнішнього чинника, уявлення про розвиток громади як такий, що більшою мірою залежить від ефективної реалізації державної політики та реформ, аніж від діяльності місцевої влади чи проактивної позиції мешканців.

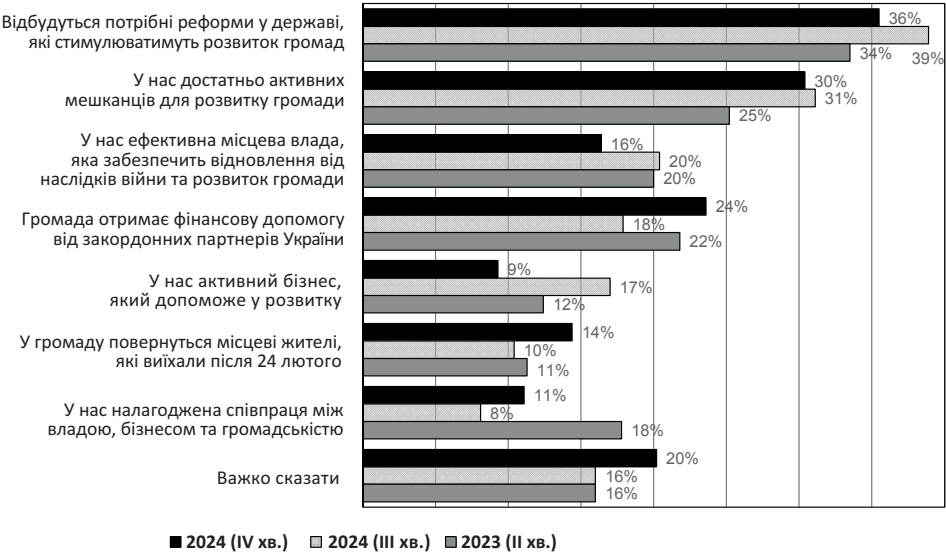

Рис. 7. Обґрунтування позитивних сподівань щодо змін у громаді, %.

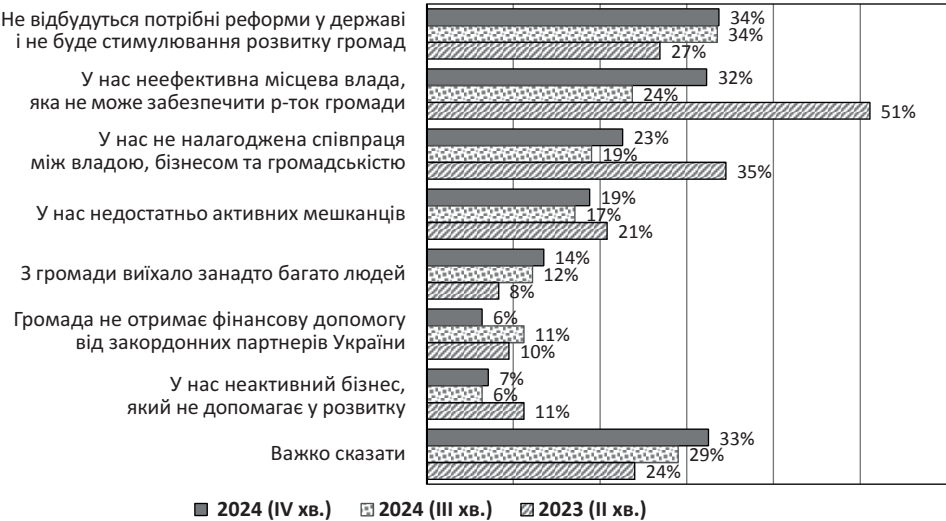

Рис. 8. Обґрунтування негативних очікувань щодо змін у громаді, %

Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.
 Примітка: Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки можна було вибирати кілька варіантів. Варіанти відповіді були адаптовані із дослідження «Місьцеве самоврядування та територіальна організація влади (в контексті широкомасштабного російського вторгнення)», КМІС, 2022.

За результатами 1-ї ($\chi^2 = 80,412, df = 3, p < 0,001$), 3-ї ($\chi^2 = 98,162, df = 4, p < 0,001$) та 4-ї ($\chi^2 = 124,566, df = 4, p < 0,001$) хвиль опитувань є стійкі відмінності в оцінках серед тих респондентів, які характеризують громаду позитивно або негативно.

Очевидно, що, за результатами всіх хвиль опитувань, понад 80% тих, хто позитивно оцінює громаду, очікує й позитивних зрушень. За результатами 4-ї хвилі 2024 року серед тих, хто скептично ставиться до громади, думки розподілилися доволі пропорційно між очікуваннями позитивних змін (34%), змін на гірше (30%) та ваганнями (36%). У 2022-му розподіл позитивних і негативних очікувань серед респондентів, які характеризували громаду негативно, був такий: 64% очікували змін на краще, 36% — на гірше. Варто зауважити, що відбулося зростання невизначеності в очікуванні змін у громаді серед респондентів, які негативно оцінювали громаду. Однак частка осіб у цій групі, які очікували на негативні зміни, залишалася доволі стабільною на рівні 30–35% за результатами третьої та четвертої хвиль опитування (див. рис. 9–10).

У 3-й хвилі опитування ті, хто позитивно оцінювали громаду, свої оптимістичні очікування пояснювали тим, що відбудуться потрібні реформи у державі, ефективністю місцевої влади та достатньою кількістю активних мешканців. На ці три варіанти припадало по третині виборів. Серед опитаних, які негативно оцінювали громаду, кожен другий покладав відповідальність за позитивні зміни у громаді на державу, яка має забезпечити реалізацію відповідних реформ (51,7%). Респонденти, які негативно оцінювали громаду і які очікували змін на гірше, обирали такі варіанти: «не відбудуться потрібні реформи у державі та не буде стимулювання розвитку громад» (38,8%), «у нас неефективна місцева влада, яка не може забезпечити розвиток громади» (22,5%) та «важко сказати» (26,0%).

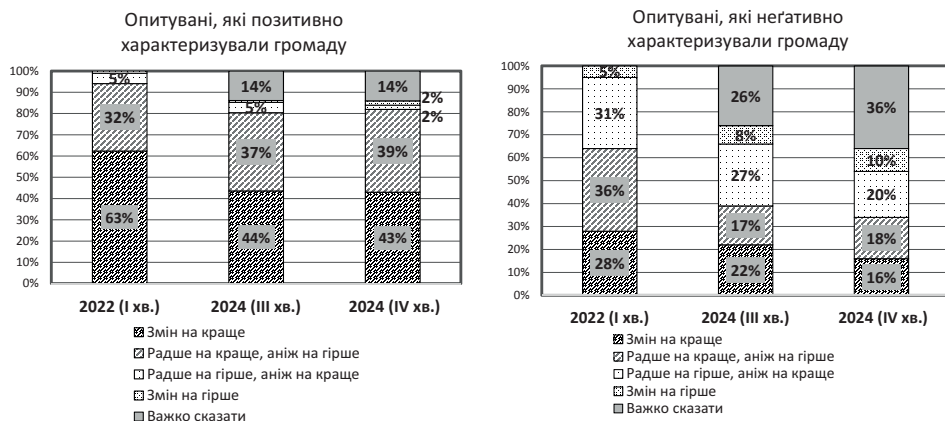

Рис. 9–10. Розподіл відповідей на запитання: «Яких змін загалом у нашій громаді Ви очікуєте протягом наступних 12 місяців?» крізь призму суб'єктивних оцінок громади, %.

Джерело: За даними опитування у Пирятинській ТГ.

Примітка: У 1-й хвилі опитування (2022) серед запропонованих альтернатив не було варіанту «важко сказати».

У 4-й хвилі опитування серед осіб, які позитивно оцінювали громаду, оптимістичні очікування змін ґрунтувалися на таких твердженнях: «відбудуться потрібні реформи у державі, які стимулюватимуть розвиток громад» (35,0%), «у нас достатньо активних мешканців для розвитку громади» (31,6%), «громада отримає фінансову допомогу від закордонних партнерів України» (22,5%),

«у нас ефективна місцева влада, яка забезпечить відновлення від наслідків війни та розвиток громади» (19,7%). Серед опитаних, які негативно оцінювали громаду, зменшилась частка тих, хто покладає відповідальність за зміни на краще у громаді на реформи на рівні держави (36,8%). Чверть представників цієї групи вважають, що позитивні зміни у громаді можливі лише завдяки активним мешканцями (27,1%), фінансовій допомозі від закордонних партнерів України (26,8%), а ще 25,5% не можуть визначитися з варіантом відповіді. Серед опитаних, які негативно оцінювали громаду й очікують змін на гірше, причини розподілилися між чотирма варіантами: «у нас неефективна місцева влада, яка не може забезпечити розвиток громади» (38,1%), «не відбудуться потрібні реформи у державі й не буде стимулювання розвитку громад» (32,7%), «у нас не налагоджена співпраця між владою, бізнесом та громадськістю» (26,1%) і «важко сказати» (27,7%). Варто підкреслити, що зросла частота виборів варіанту про неефективну діяльність місцевої влади, серед тих, хто негативно оцінює стан справ у громаді.

Висновки

За результатами проведених упродовж 2022–2024 років чотирьох хвиль опитувань у Пирятинській громаді виявлено, що динаміка суб'єктивних настроїв населення мінлива. Баланс позитивних і негативних оцінок сприйняття громади є стабільним протягом двох хвиль 2024 року і характеризується зрушеннями у бік позитивних тверджень порівняно з 2022-м (з 34% до 54%).

На рівні громади існують суперечливі тенденції. На тлі того, що частка осіб, які позитивно оцінюють громаду, зросла, відбулося зростання невизначеності в оцінках поточного стану справ у громаді, а очікування на позитивні зміни у майбутньому скоротилися з 73% до 61%.

У 1-й та 3-й хвилях опитування не виявлено статистично значимих відмінностей за статтю та віком респондентів у суб'єктивних оцінках громади. У 4-й хвилі опитування відбулися зрушення у сприйнятті громади лише за статтю. Залежність між віком та оцінкою поточного стану справ у громаді виявлено у 2-й та 3-й хвилях, коли молодші респонденти частіше обирали варіант про зміни стану справ у правильному напрямку. В інших хвилях опитувань такого зв'язку виявлено не було. Лише у 1-й хвилі опитування жінки частіше за чоловіків вибирали варіант «важко сказати», оцінюючи поточний стан справ у громаді. У 1-й, 2-й та 4-й хвилях опитування не було виявлено статистично значимих відмінностей за віком опитуваних в очікуваннях щодо змін на рівні громади. Проте у 3-й хвилі такий зв'язок спостерігався, коли молодші респонденти частіше обирали варіанти про зміни на краще, а респонденти старших вікових груп віддавали перевагу варіанту «важко сказати». Отже, зв'язок між соціально-демографічними характеристиками респондентів та суб'єктивними оцінками громади, поточного стану справ, очікуваннями щодо змін у громаді виявлено. Однак такий статистичний зв'язок не є стійким, адже не в усіх хвилях він відтворювався, що є свідченням того, що на оцінку суспільних процесів впливають також інші чинники, передусім безпекового характеру.

Загалом результати дослідження свідчать про відносне переважання невідзначеності щодо оцінки поточного стану справ як у громаді, так і в країні загалом.

Виявлено спільну тенденцію щодо оцінювання стану справ в Україні загалом за результатами загальнонаціональних опитувань та опитувань у Пирятинській громаді. Так, на початку лютого 2022 року значна частка респондентів оцінювали стан справ у країні негативно — 40% за результатами опитування у Пирятинській громаді, 67% — за результатами загальнонаціонального опитування. Однак уже на початку 2023-го і у Пирятинській громаді, і за загальнонаціональним опитуванням зафіксовано зростання оптимістичних оцінок щодо вектору руху країни. Частка тих, хто оцінював вектор руху країни як неправильний, скоротилася до 15% за результатами опитування у Пирятинській громаді та до 11% за результатами загальнонаціонального опитування.

Громада є віддзеркаленням подій і змін на рівні країни, однак зі своїми особливостями, притаманними локальній спільноті. За результатами опитування у Пирятинській ТГ, сплеск позитивних оцінок щодо поточного стану справ у громаді зафіксовано у 2023 році. Водночас оцінки поточної ситуації у країні, за результатами опитувань Пирятинської громади, є більш критичними порівняно з оцінками поточного стану справ у своїй громаді. Частка тих, хто вважав вектор руху громади неправильним, коливалася від 19% до 22% протягом усіх хвиль, а частка тих, хто оцінював вектор руху в країні загалом як неправильний, була в межах 15–40%.

Можемо говорити про наявність зв'язку між оцінками поточного стану справ у країні та в громаді. Однак цей зв'язок не є лінійним, коли оцінюючи ситуацію на рівні країни загалом позитивно або негативно, респонденти аналогічно позитивно або негативно оцінювали б її і щодо громади. Радше позитивна оцінка стану справ у країні є передумовою для позитивної оцінки стану справ на рівні громади. Однак негативна оцінка стану справ на рівні країни не обов'язково пов'язана з негативною оцінкою стану справ на рівні громади.

У 1-й та 4-й хвилях опитування зафіксовано взаємозв'язок між оцінками поточного стану справ у громаді та суб'єктивним сприйняттям громади з боку респондентів. Особи, які характеризували громаду позитивно, частіше давали й позитивні оцінки поточного стану справ у громаді. Ті ж респонденти, які давали негативні оцінки громаді, у питанні про стан справ у ній частіше обирали варіант «важко сказати».

Виявлено зменшення частки осіб, які вважали, що стан справ у громаді розвивається у правильному напрямку, серед опитаних, які давали позитивну оцінку громаді, з 61% (2022 рік, 1-ша хв.) до 41% (2024 рік, 4-та хв.). Серед осіб, які позитивно характеризували громаду, зросла частка тих, хто не може дати ані позитивну, ані негативну оцінку поточного стану справ у своїй спільноті.

Отже, припущення, що ті, хто позитивно оцінив громаду, позитивно оцінюватимуть стан справ у ній та очікуватимуть більш позитивних змін у майбутньому, не є доведеним. На оцінку поточного стану справ впливає низка зовнішніх чинників — це і політико-економічна ситуація на рівні держави, і процеси, які відбуваються у самій громаді.

У суспільних настроях переважає оптимізм в очікуванні змін у громаді. За результатами усіх чотирьох хвиль опитувань дві третини опитаних очікують змін на краще у своїй громаді або радше на краще, ніж на гірше. Однак частка тих, хто сподівається на позитивні зміни, має тенденцію до зменшення — з 73% (2022 рік, 1-ша хв.) до 61% (2024 рік, 4-та хв.).

У 2-й, 3-й та 4-й хвилях опитування третина респондентів свої очікування як на позитивний, так і на негативний розвиток справ у громаді пов'язували з реалізацією реформ на рівні держави. Серед респондентів, які очікують змін на краще у своїй громаді або радше на краще, ніж на гірше, другим за частотою вибору є варіант «у нас достатньо активних мешканців для розвитку громади». І лише менш як 20% покладають позитивні сподівання на місцеву владу, яка може ефективно забезпечити відновлення від наслідків війни та розвиток громади. Серед респондентів, які очікують у громаді змін на гірше, або радше на гірше, ніж на краще, варіанти відповіді розподілилися між альтернативами щодо: неефективності місцевої влади; неналагодженості співпраці між владою, бізнесом та громадськістю; браку активних мешканців; а також варіантом «важко сказати», що є своєрідним виявом непевності та нерозуміння того, хто є відповідальним за розвиток громади.

Джерела

Балакірева, О.М. (ред.). (2016). *Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції: наукова доповідь*. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».

Бойко, Г., Кулик, М. (2020). Залучення мешканців до участі й налагодження комунікації в громаді лідерами ОСН. *Габітус*, 16, 28–34. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.4>

Бородіна, О.М., Прокопа, І.В., Фраер, О.В. (2021). Оцінка інклюзивності сільських спільнот у складі територіальних громад: кейс Локачинської ТГ. *Український соціум*, 2021, 79(4), 85–96. <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.085>

Бурова, О., Гломозда, Д. (2024). Місцеве самоврядування в Україні під час війни: аналіз задоволеності громадян місцевою владою. У: *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024 / За ред. Є. Головахи, С. Дембіцького* (розд. 12). Київ: Інститут соціології НАН України.

Дейнеко, О. (2021). Об'єднані територіальні громади як нові локальні спільноти в Україні: механізми формування соціальної згуртованості. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 1(49), 14–21. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1\(49\).232644](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1(49).232644)

Дембіцький, С. (2023). Особливості громадської думки та її вивчення в Україні під час війни. У: *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023 / За ред. Є. Головахи, С. Дембіцького* (розд. 1). Київ: Інститут соціології НАН України.

Коваліско, Н., Бубняк, С. (2022). *Соціальне самопочуття внутрішньо переміщених осіб в Україні: соціологічний дискурс*. Монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка.

Кравчук, С. (2023). Чинники ефективної інтеграції ВПО в територіальні громади. *Габітус*, 49, 193–198. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.49.33>

Лисяк, Л., Биков, Б., Кушнір, А. (2020). Зміцнення фінансового потенціалу об'єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації. *Науковий погляд: економіка та управління*, 4(70), 84–89. <https://doi.org/10.32836/2521-666x/2020-70-14>

Полтавська ОВА. (2023). *Зміна рівня фінансової спроможності територіальних громад Полтавської області за підсумками 2023 року в порівнянні з 2021 роком*. Взято з: <https://poda.gov.ua/attachments/183964>

Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіаль-

них громад Полтавської області. (2020). Розпорядження від 12 червня 2020 р. № 721-р. Кабінет Міністрів України. Взято з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2020-%D1%80#Text>

Розбудова ланцюжків доданої вартості у молочному та ягідному кластерах Пиряти ської громади для розширення економічних можливостей молоді і сільських жителів та еко-орієнтованого зростання. (2022–2024). Результати соціологічного опитування в межах проекту ЄС. Взято з: <https://www.csi.org.ua/news/rezultaty-socziologichnogo-opytuvannya-meshkancziv-pyryatynskoyi-gromady/>

Сорокіна, О. (2024). Соціальна взаємодія місцевої влади та громади в умовах дії воєнного стану. *Габітус*, 68, 29–33. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.68.4>

Соціологічна група «Рейтинг». (2022). *Суспільно-політичні настрої населення* (дата публікації: 16.02.2022). Взято з: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_12-13_fevralya_2022.html

Соціологічна група «Рейтинг». (2023). *Комплексне порівняльне дослідження “Як війна змінила мене та країну. Підсумки року”* (дата публікації: 21.02.2023). Взято з: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html

Соціологічна група «Рейтинг». (2024). *26-та хвиля: Суспільно-політичні настрої населення* (дата публікації: 19.02.2024). Взято з: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/rejting_monitoring_26-ta_hvilya_2024.html

Сторонянська, І., Пелехатий, А. (2014). *Фінансове забезпечення розвитку сільських територіальних громад*. Монографія. Львів: ІРД ім. М. І. Долишнього НАНУ.

Центр Разумкова. (2024). *Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів, віра в перемогу* (дата публікації: 25.06.2024). Взято з: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremogu-cherven-2024r>

Шапошникова, І., Пристай, І. (2024). Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Право, публічне управління та адміністрування*, 11. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>

Prytula, Kh., Łażniewska, E., Maksymenko, A., Kalat, Ya., Demedyuk, O. (2024). Increasing Local Community Resilience in the EU-Ukraine Cross-Border Area. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1(95), 21–39. <https://doi.org/10.7366/1509499519502>

Rabinovych, M., Brik, T., Darkovich, A., Savisko, M., Hatsko, V., Tytiuk, S., Piddubnyi, I. (2024). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. *Governance*, 37(4), 1121–1140. <https://doi.org/10.1111/gove.12827>

Roshchuk, I., Bilan, Y., Krol, V., Mishchuk, H. (2024). Social integration of internally displaced persons in Ukraine: Problems and challenges for governing local communities. *Problems and Perspectives in Management*, 22(1), 728–740. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.57](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.57)

Voznyak, H., Mulska, O., Bil, M., Patytska, K., Lysiak, L. (2022). Financial well-being of territorial communities and the economic growth of the regions of Ukraine: assessment and modeling of interrelation. *Agricultural and Resource Economics*, 8(2), 141–157. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.02.08>

Отримано 20.05.2025

Прийнято до друку після рецензування 30.06.2025

Опубліковано 28.08.2025

References

Balakireva, O. (Ed.). (2016). *Internally Displaced Persons and Host Communities: Lessons for Effective Social Adaptation and Integration: Scientific Report*. [In Ukrainian]. Kyiv: State Organization «Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine». [= Балкірева 2016]

Boiko, H., Kulyk, M. (2020). Local selfgovernment leaders' involvement of the residents to participation and establishment of communication in the community. [In Ukrainian]. *Habitus*, 16, 28–34. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.16.4> [= Бойко, Кулик 2020]

Borodina, O.M., Prokopa, I.V., Fraier, O.V. (2021). The assessment of rural communities' inclusiveness within territorial communities: the case of Lokachynska TC. [In Ukrainian]. *Ukrainian Society*, 79(4), 85–96. <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.085> [= Бородіна, Прокопа, Фраєр 2021]

Burova, O., Glomozda, D. (2024). Chapter 12. Local governance in Ukraine during the war: Analysing citizens' satisfaction with local authorities. [In Ukrainian]. In: *Ukrainian society in wartime. The year 2024* / Ed. by Ye. Golovakha, S. Dembitskyi (ch. 12). Kyiv: Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine. [= Бурова, Гломозда 2024].

Deineko, O. (2021). Amalgamated territorial hromadas as new local communities in Ukraine: mechanisms of social cohesion formation. [In Ukrainian]. *National Technical University of Ukraine Journal. Political Science. Sociology. Law*, 1(49), 14–21. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1\(49\).232644](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1(49).232644) [= Дейнеко 2021]

Dembitskyi, S. (2023). Public opinion in Ukraine and how it is studied during the war. [In Ukrainian]. In: *Ukrainian society in wartime. Year 2023* / Ed. by Ye. Golovakha, S. Makeiev (ch. 1). Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [= Дембіцький 2023]

Development of Value Chains in the Dairy and Berry Clusters of the Pyriatyn Community to Expand Economic Opportunities for Youth and Rural Residents and Promote Eco-Oriented Growth. (2022–2024). Results of sociological surveys within the framework of the EU project. [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://www.csi.org.ua/news/rezultaty-socziologichnogo-opytuvannya-meshkancziv-pyryatynskoyi-gromady/> [= Розбудова 2022–2024]

Kovalisko, N., Bubniak, S. (2022). *Social well-being of internally displaced persons in Ukraine: sociological discourse*. Monograph. [In Ukrainian]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. [= Коваліско, Бубняк 2022]

Kravchuk, S. (2023). Factors of effective integration of internally displaced persons into territorial communities [In Ukrainian]. *Habitus*, 49, 193–198. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.49.33> [= Кравчук 2023]

Lysiak, L., Bykov, B., Kushnir, A. (2020). United territorial communities financial capacity strengthening in the conditions of budgetary decentralization. [In Ukrainian]. *Scientific Opinion Economics and Management*, 4(70), 84–89. <https://doi.org/10.32836/2521-666x/2020-70-14> [= Лисяк, Биков, Кушнір 2020]

On the determination of administrative centers and approval of the territories of territorial communities of Poltava region. (2020). Order of June 12, 2020 No. 721-r. Cabinet of Ministers of Ukraine. [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2020-%D1%80#Text> [= Про визначення 2020]

Poltava Regional State Administration. (2023). *Change in the level of financial capacity of territorial communities of Poltava region by the results of 2023 compared to 2021*. [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://poda.gov.ua/attachments/183964> [= Полтавська ОВА 2023]

Prytula, Kh., Łażniewska, E., Maksymenko, A., Kalat, Ya., Demedyuk, O. (2024). Increasing Local Community Resilience in the EU-Ukraine Cross-Border Area. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1(95), 21–39. <https://doi.org/10.7366/1509499519502>

Rabinovych, M., Brik, T., Darkovich, A., Savisko, M., Hatsko, V., Tytiuk, S., Piddubnyi, I. (2024). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. *Governance*, 37(4), 1121–1140. <https://doi.org/10.1111/gove.12827>

Rating Group. (2022). *Socio-political moods of the Ukrainians* (date posted: 16.02.2022). [In Ukrainian]. Retrieved from: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/obshchestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_12-13_fevralya_2022.html [= Соціологічна група 2022]

Rating Group. (2023). *Comprehensive research: How the war changed me and the country. Summary of the year* (date posted: 21.02.2023). [In Ukrainian]. Retrieved from: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html [= Соціологічна група 2023]

Rating Group. (2024). Rating Monitoring, 26th wave: Social and political attitudes of the population (date posted: 19.02.2024). [In Ukrainian]. Retrieved from: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/reyting_monitoring_26-ta_hvilya_2024.html [= Соціологічна група 2024]

Razumkov Centre. (2024). *Assessment of the situation in the country, trust in social institutions, politicians, officials and public figures, attitude towards the elections, belief in victory* (date posted: 25.06.2024). [In Ukrainian]. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovstiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-vira-v-peremogu-cherven-2024r> [= Центр Разумкова 2024]

Roshchuk, I., Bilan, Y., Krol, V., Mishchuk, H. (2024). Social integration of internally displaced persons in Ukraine: Problems and challenges for governing local communities. *Problems and Perspectives in Management*, 22(1), 728–740. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(1\).2024.57](https://doi.org/10.21511/ppm.22(1).2024.57)

Shaposhnikova, I., Prystai, I. (2024). Strategies and Challenges of Integrating Internally Displaced Persons into Territorial Communities in Conditions of Martial Law. [In Ukrainian]. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration*, 11. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04> [= Шапошникова, Пристай 2024]

Sorokina, O. (2024). Social interaction between local authorities and the community under martial law. [In Ukrainian]. *Habitus*, 68, 29–33. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.68.4> [= Сорокіна 2024]

Storonyanska, I., Pelekhaty, A. (2014). *Financial support for the development of rural territorial communities: monograph*. [In Ukrainian]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research, NAS of Ukraine. [= Сторонянська, Пелехатий 2014]

Voznyak, H., Mulska, O., Bil, M., Patytska, K., Lysiak, L. (2022). Financial well-being of territorial communities and the economic growth of the regions of Ukraine: assessment and modeling of interrelation. *Agricultural and Resource Economics*, 8(2), 141–157. <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.02.08>

Received 20.05.2025

Accepted for publication after review 30.06.2025

Published 28.08.2025

АННА МАКСИМЕНКО, МАРКІЯН ДАЦИШИН

Динаміка громадської думки за умов передвоєнної напруженості та воєнного стану: приклад громади

Умови воєнного часу суттєво ускладнюють функціонування територіальних громад, вимагаючи від органів місцевого самоврядування оперативного реагування на нові виклики, залучення місцевого бізнесу та жителів до процесів стратегічного планування, соціально-економічного розвитку та підготовки до повоєнного відновлення. У цьому контексті особливої актуальності набуває моніторинг громадської думки на локальному рівні, що дає змогу відстежувати динаміку суб'єктивних оцінок населення та забезпечує місцеву владу релевантною інформацією для ухвалення управлінських рішень.

Метою статті є аналіз змін у суб'єктивних настроях жителів щодо сприйняття власної громади, оцінки поточної ситуації та очікувань на майбутнє на прикладі Пирятинської територіальної громади (Полтавська область). Емпіричною базою дослідження є результати чотирьох хвиль опитувань на підставі репрезентативних за статтю та віком вибірок методом face-to-face інтерв'ю в Пирятинській громаді.

Результати дослідження засвідчили мінливість громадських настроїв. У 2024 році відбулося збільшення позитивних оцінок у сприйнятті громади порівняно із 2022-м. Однак, зафіксовано зростання невизначеності в оцінках поточного стану справ у громаді. Водночас респонденти, як правило, оцінювали ситуацію в Україні гірше, ніж у своїй громаді. Виявлено різке зростання оптимістичних оцінок щодо вектору руху України у 2023 році — як за результатами другої

хвилі опитування у Пирятинській громаді, так і за результатами загальнонаціональних опитувань. Це свідчить про спільні тенденції. У суспільних настроях на рівні громади переважає оптимізм в очікуванні змін. За результатами трьох хвиль опитування третина респондентів свої очікування як позитивного, так і негативного розвитку справ у громаді покладали на реалізацію реформ на рівні держави. Однак єдиного домінуючого варіанту в обґрунтуванні чи то песимістичних, чи то оптимістичних очікувань немає. Від хвилі до хвилі відповіді респондентів доволі пропорційно розподіляються між трьома-чотирма варіантами, що свідчить про відсутність чітких уявлень про те, хто є рушієм прогресу локальних справ та яким чином можна впливати на соціально-економічний розвиток власної громади.

Ключові слова: територіальна громада; соціологічне опитування; громадська думка; воєнний стан; 2022–2024

ANNA MAKSYMENKO, MARKIIAN DATSYSHYN

Public opinion dynamics under pre-war tension and martial law: a local community perspective

The wartime has significantly complicated the functioning of local communities, requiring local authorities to respond to emerging challenges, involve local businesses and residents in strategic planning, socio-economic development, and preparation for post-war recovery. In this regard, local public opinion survey is particularly relevant, as it allows for tracking changes in citizens' subjective assessments and provides local authorities with relevant information for efficient decision-making.

This article aimed to analyze the changes in residents' subjective attitudes toward their community, assessment of the current situation, and future expectations, using the case of the Pyriatyn community (Poltava region, Ukraine). The empirical basis of the study includes the results of four waves of representative surveys conducted in February 2022, May 2023, February 2024, and November 2024 in Pyriatyn community (total sample size: N = 2058). The sample is representative by age and gender. Survey method: face-to-face. The analysis employed descriptive statistics, Pearson's χ^2 test, and graphical methods.

Findings highlight the variability of public opinions. There was an increase in positive assessments of the community in 2024 compared to 2022. However, subjective evaluations and expectations did not show consistent patterns based on respondents' gender or age. Uncertainty in the assessment of the current situation increased, while expectations for positive future change declined from 73% to 61%. At the same time, respondents evaluated situation at the national level more negatively than in their community. Significant increase of optimistic assessments of Ukraine's development was recorded in 2023, both in the results of the 2nd wave in Pyriatyn community and in national surveys. This is a mark of broader societal trends. Optimism prevailed in community-related expectations for change. According to three waves of the survey in Pyriatyn community, one-third of respondents attributed both positive and negative expectations to the implementation of state-level reforms. However, no dominant rationale was found behind either optimistic or pessimistic expectations. Across the survey waves, responses were distributed fairly evenly among three or four alternatives, indicating a lack of understanding who drives local development and how residents can influence development of their community.

Keywords: local community; sociological survey; public opinion; martial law; 2022–2024